

Bilag til evalueringen af projektet

*En inkluderende læringsmulighed
for børn i svære skriftsproglige vanskeligheder*

Et eksemplarisk forsøg i Dragør og Tårnby Kommune 2011-2013
Støttet af Egmont Fonden

Indholdsfortegnelse

BILAG 1

SKEMAER MED INDIVIDUELLE TESTOVERSIGTER PÅ PROJEKTELEVER. UDARBEJDET AF GLENDA HAGEMANN, ELLI JANNICHE, JETTE JOHNSEN OG PIA DAN.

3

BILAG 2

FUNKTIONSLÆRERNES INTERVIEW AF ELEVERNE PÅ DE TRE PROJEKTSKOLER UD FRA TRE SPØRGSMÅL. UDARBEJDET AF ELLI JANNICHE, JETTE JOHNSEN OG PIA DAN.

8

BILAG 3

UDDRAG AF PRÆSENTATION OG VEJLEDNING V. MENTOR VED FØRSTE ORIENTERENDE FORÆLDREMØDE PÅ HVER SKOLE. UDARBEJDET AF MARIANNE FREDERIKSEN

12

BILAG 4

10 GODE RÅD. UDARBEJDET AF MARIANNE FREDERIKSEN

13

BILAG 5

UDDRAG FRA FOTOMARATON-PROJEKT. UDARBEJDET AF MARIANNE FREDERIKSEN

14

BILAG 6

LÆRER-SPØRGESKEMAUNDERSØGELSE. UDARBEJDET AF MARIANNE FREDERIKSEN

16

BILAG 7

FOKUSGRUPPEINTERVIEW. UDARBEJDET AF LIS PØHLER

26

Bilag 1

Skema til individuel testoversigt på projektelever skole 1

Elev Nr.	Chips: Global-Anal/synt-helhedstrin		Testbatteriet: Norm 3.kl.:		DVO: Nonsensord: 8 Skriv: 9 risiko 5,5 opmærk.kræv. 8,5 Ingen vansk. 9 Læs: Risiko Risiko opmærk.kræv. Ingen vansk.		Læsemåleren: Lix 10, 15 eller 20 Rigtighedsprocent (R%) Læsehastighed (Lh)			Ordkendskab: Ekspressiv: Under alder Alderssvarende Over alder Receptiv: Under alder Alderssvarende Over alder	
	Efterår 2011	Forår 2013	Efterår 2011	Forår 2013	Efterår 2011	Forår 2013	Efterår 2011	Forår 2013	Forår 2013	Efterår 2011	Forår 2013
1	Analyse syntese	AnalysSyntes	3 7 5,5 3 9	5 5 6 3,5 9	Skriv Risiko Læs risiko	Skriv Risiko Læs risiko	Lix 10 R% 88 Hastighed 39ord/min	Lix 10 R% 93,4 Hastighed 73ord/min	Lix 15 R% 92,8 Hastighe 68ord/mi	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Over alder	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder
2	Helhed	Helhed	6 5 4,5 4 6	8 5 5 2,5 7	Skriv Risiko Læs ingen vansk	Skriv Ingen vansk Læs Ingen vansk	Lix 10 R% 84,3 Hastighed 45ord/min	Lix 10 R% 91,7 Hastighed 76ord/min	Lix 12 R% 89 Hastighed 70ord/min	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder
3	Analyse syntese	AnalysSyntes	5 7 4 5 6	5 5 5,5 3,5 9,5	Skriv Ingen vansk Læs Ingen vansk	Skriv Ingen Læs Ingen	Lix 12 R% 92 Hastighed 75ord/min	Lix 12 R% 96 Hastighed 57ord/min	Lix 15 R% 96 Hastighe 75ord/mi	Ekspressiv: Alderssvarende Receptiv: Over alder	Ekspressiv: Alderssvarende Receptiv: Over alder
			Testbatteriet: Norm 5.kl.:								
			A1: sæt.spændv. 8,5 A2: vb.arb.huk. 9,5 A3: vis.huk. 7 B2: ordmobilis. 9 E1: helord.genk 10								
4	Helhed	Helhed	7 8 4,5 4,5 6	9 9 4 5 8	Skriv Ingen Læs Ingen	Skriv Ingen Læs Ingen	Lix 15 R% 90 Hastighed 47ord/min	Lix 15 R% 97,6 Hastighed 107ord/min	Lix 20 R% 96,3 Hastighe 82ord/min	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Alderssvarende	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Alderssvarende
5	Helhed	Helhed	6 5 4,5 4 8	6 7 4 4 10	Skriv Ingen Læs risiko	Skriv Ingen Læs Ingen	Lix 10 R% 90 Hastighed 60,5ord/min	Lix 10 R% 96,7 Hastighed 90ord/min	Lix 15 R% 96,8 Hastighed 80ord/mi	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Alderssvarende	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Alderssvarende
6	Helhed	Helhed	8 8 5 5 6	7 9 4,5 5 8	Skriv Ingen Læs Ingen	Skriv Ingen Læs Ingen	Lix 15 R% 91 Hastighed 68ord/min	Lix 15 R% 95 Hastighed 96ord/mi	Lix 20 R% 95 Hastighe 86ord/mi	Ekspressiv: Over alder Receptiv: Over alder	Ekspressiv: Alderssvarende Receptiv: Alderssvarende
7	Helhed	Helhed	8 5 4,5 5,0 9	9 9 5 3,5 9,5	Skriv Ingen Læs Ingen	Skriv Ingen Læs Ingen	Lix 20 R% 92 Hastighed 62,6ord/min	Lix 20 R% 93,5 Hastighed 76ord/min		Ekspressiv: Alderssvarende Receptiv: Alderssvarende	Ekspressiv: Over alder Receptiv: Over alder
8	Helhed	Helhed	8 5 5,5 5,0 9	9 8 6 8,0 9	Skriv Risiko Læs risiko	Skriv Risiko Læs risiko	Lix 20 R% 88 Hastighed 47ord/min	Lix 20 R% 92,8 Hastighed 69ord/min			

Skema til individuel testoversigt på projektelever skole2

Elev Nr.	Chips: Global- Anal/synt- helhedstrin	Testbatteriet: A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk.	Norm 3.kl.: 8 9 5,5 8,5 9 Norm 5.kl.: 8,5 9,5 7 9 10	DVO: Nonsensord: Skriv: risiko opmærk.kræv. Ingen vansk. Læs: risiko opmærk.kræv. Ingen vansk.	Læsemåleren: Lix 10, 15 eller 20 Rigtighedsprocent (R%) Læsehastighed (Lh)	Ordkendskab: Ekspressiv: Under alder Alderssvarende Over alder Impressiv: Under alder Alderssvarende Over alder	Efterår 2011	Forår 2013	Efterår 2011	Forår 2013	Efterår 2011	Forår 2013	Efterår 2011	Forår 2013
							1	Helhed	Helhed	6 8 5 4 4	7 7 6½ 5½ 7	Ingen vansk 23 ingen vansk 36	Ingen vansk 25 ingen vansk 39	Lix: 10 96 % 31 ord i min.
2	Analysesyntese	Helhed	8 10 7 8½ 6	9 10 6 9 7	Ingen vansk 25 ingen vansk 40	Ingen vansk 25 ingen vansk 40	Lix 10 96 % 71,2 ord i min.	Lix 10 98,4% 93 ord i min.	Lix 15 96% 61,5 ord i min.	Ekspressiv: Middel for alder Receptiv: Middel for alder				
3	Helhed	Helhed	6 7 5½ 6 7	8 10 7½ 6 9	Ingen vansk 25 ingen vansk 40	Ingen vansk 25 ingen vansk 38	Lix 20 95,5 % 44 ord i min.	Lix 20 92,2% 58 ord i min.		Ekspressiv: Under alder Receptiv: Middel for alder				
4	Helhed	Helhed	6 8 5 5 7	8 10 7½ 6 8	Ingen vansk 24 ingen vansk 36	Ingen vansk 23 ingen vansk 32	Lix: 15 96 % 66 ord i min.	Lix 15 96,8% 75 ord i min.	Lix 20 90 % 61,2 ord i min.	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder				
5	Helhed	Helhed	8 9 5½ 7 7	6 10 7½ 7½ 6	Ingen vansk 19 ingen vansk 33	Ingen vansk 21 ingen vansk 38	Lix: 15 90 % 61 ord i min.	Lix 15 94,4% 63 ord i min.	Lix 20 93% 52,3 ord i min.	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder				
6	Helhed	helhed	5 8 5½ 4½ 7	4 10 5½ 6½ 6	Ingen vansk 24 ingen vansk 37	Ingen vansk 25 ingen vansk 38	Lix 15 93,6 % 76,5 ord i min	Lix 15 98,4 % 83 ord i min	Lix 20 96 % 57,8 ord i min	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder				

Skema til individuel testoversigt på projektelever skole 3

Elev nr.	Chips: Global-Anal/synt-helhedstrin	Testbatteriet: Norm 3.kl.: A1: sæt.spændv. 8 A2: vb.arb.huk. 9 A3: vis.huk. 5,5 B2: ordmobilis. 8,5 E1: helord.genk. 9	DVO: Nonsensord: 8 Skriv: rigtige 9 Svære vansk. 0-11 Vanskeligheder 11-16 Ingen vansk. 16-25 Læs: Svære vansk. 0-19 Vanskeligheder 19-27 Ingen vansk. 27-40	Læsemåleren: Lix 10, 15 eller 20 Rigtighedsprocent Læsehastighed	Ordkendskab: Ekspressiv: Under alder Middel for alder Over alder Receptiv: Under alder Middel for alder Over alder	Nationale test: Friv(illig) – obl(igatorisk) S =Sprogforståelse A= Afkodning (!= fejl) T= Tekstforståelse 5-trins skala (i procent) 1= 1-10% 2= 11-35% 3= 36-65% (middel) 4= 66-90% 5=91-100%
1	Helhed	A1: 5 sæt.spændv. 10 A2: vb.arb.huk. 7.5 A3: vis.huk. 7.5 B2: ordmobilis. 8 E1: helord.genk.	Skriv: 16 Læs: 22	Lix 10: 92% , 93 sek Lix 15: 93,6%, 125 sek	Ekspressiv: Middel for alder Receptiv: Over alder	Sprogforståelse: Friv. 33 Afkodning: Friv: 11 ! Tekstforståelse: Friv. 64
2	Helhed	A1: 7 sæt.spændv. 5 A2: vb.arb.huk. 5,5 A3: vis.huk. 6 B2: ordmobilis. 7 E1: helord.genk.	Skriv: 21 Læs: 33	Lix 10: 88,5%, 157 sek Lix 15: 81,6%, 192 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Middel for alder	Sprogforståelse: Friv. 72 Afkodning: Friv: 13 ! Tekstforståelse: Friv. 64 <i>Brugt CD-ord</i>
3	Helhed	A1: 7 sæt.spændv. 8 A2: vb.arb.huk. 4 A3: vis.huk. 7.5 B2: ordmobilis. 4 E1: helord.genk.	Skriv: 23 Læs: 30	Lix 10: 96,7%, 77 sek Lix 15: 95,2%, 159 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder	Sprogforståelse: Friv. 32 Afkodning: Friv: 8 ! Tekstforståelse: Friv. 37

Elev nr.	Chips: Global- Anal/synt- helhedstrin	Testbatteriet: A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	Norm 5.kl.: 8,5 9,5 7 9 10	DVO: Nonsensord: Skriv: rigtige Svære vansk. 0-11 Vanskeligheder 11-16 Ingen vansk. 16-25 Læs: Svære vansk. 0-19 Vanskeligheder 19-27 Ingen vansk. 27-40	Læsemåleren: Lix 10, 15 eller 20 Rigtighedsprocent Læsehastighed	Ordkendskab: Ekspressiv: Under alder Middel for alder Over alder Receptiv: Under alder Middel for alder Over alder	Nationale test: Friv(illig) – obl(igatorisk) S =Sprogforståelse A= Afkodning (!= fejl) T= Tekstforståelse 5-trins skala (i procent) 1= 1-10% 2= 11-35% 3= 36-65% (middel) 4= 66-90% 5=91-100%
4	Analyse/syntese	A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	8 9 6 6 8	Skriv: 23 Læs: 37	Lix 10: 97,6%, 79 sek Lix 15: 99,2, 74 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder	Sprogforståelse: Friv. 79 Afkodning: Friv: 19 ! Tekstforståelse: Friv. 29
5	Helhed	A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	7 6 6 5 7	Skriv: 19 Læs: 28	Lix 10: 95,1%, 62 sek Lix 15: 99,2, 63 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder	Sprogforståelse: Friv. 15 Afkodning: Friv: 8 ! Tekstforståelse: Friv. 7

Elev nr.	Chips: Global- Anal/synt- helhedstrin	Testbatteriet: A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	Norm 5.kl.: 8,5 9,5 7 9 10	DVO: Nonsensord: Skriv: rigtige Svære vansk. 0-11 Vanskeligheder 11-16 Ingen vansk. 16-25 Læs: Svære vansk. 0-19 Vanskeligheder 19-27 Ingen vansk. 27-40	Læsemåleren: Lix 10, 15 eller 20 Rigtighedsprocent Læsehastighed	Ordkendskab: Ekspressiv: Under alder Middel for alder Over alder Receptiv: Under alder Middel for alder Over alder	Nationale test: Friv(illig) – obl(igatorisk) S = Sprogforståelse A = Afkodning (!= fejl) T = Tekstforståelse 5-trins skala (i procent) 1= 1-10% 2= 11-35% 3= 36-65% (middel) 4= 66-90% 5=91-100%
6	Analyse/syntese	A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	9 8 6 8 9	Skriv: 24 Læs: 32	Lix 20: 94,3%, 274 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Middel for alder	Sprogforståelse: Friv. 14 Afkodning: Friv: 18 Tekstforståelse: Friv. 25
7	Helhed	A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	7 9 6 6,5 6	Skriv: 8 Læs: 18	Lix 15: 85,6%, 141 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Middel for alder	Sprogforståelse: Friv. 1 Afkodning: Friv: 8 Tekstforståelse: Friv. 5
8	Analyse/syntese	A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	8 9 5,5 6,5 5	Skriv: 22 Læs: 38	Lix 15: 96%, 146 sek Lix 20: 87,8% 421 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Under alder	Sprogforståelse: Friv. 23 Afkodning: Friv: 19 Tekstforståelse: Friv. 6
9	Helhed	A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	8 9 7 6 9	Skriv: 23 Læs: 33	Lix 20: 97,6%, 149 sek	Ekspressiv: Under alder Receptiv: Middel for alder	Sprogforståelse: Friv. 4 Afkodning: Friv: 22 Tekstforståelse: Friv. 30
10	Helhed	A1: sæt.spændv. A2: vb.arb.huk. A3: vis.huk. B2: ordmobilis. E1: helord.genk	5 6 5,5 6,5 4	Skriv: 18 Læs: 34	Lix 15: 96,8%, 133 sek Lix 20: 92,7% 408 sek	Ekspressiv: Under alder (ordmob.vansk) Receptiv: Under alder	Sprogforståelse: Friv. 4 Afkodning: Friv: 2 Tekstforståelse: Friv. 6

Bilag 2

Funktionslærerne på de tre projektskoler har interviewet eleverne ud fra tre spørgsmål:

- Hvad synes du, har været godt ved projektet?
- Hvad har ikke fungeret?
- Hvad synes du, man kan gøre fremover for at hjælpe dig?

Hermed elevernes svar:

Svar på evalueringsspørgsmål skole 2

Elev nr.	Hvad synes du, har været godt ved projektet?
1	At man har haft en computer, og man er blevet bedre til at bruge den. Jeg er blevet bedre til at læse og stave med computeren. Godt at cd-ord har været på maskinen.
2	Lektiecafé har været godt, Marianne har lært mig nye ting/programmer og genveje.
3	Det har været dejligt at have en computer til f.eks. matematik (exel). Lektiecafé har været godt, man har lært nye programmer.
4	Computeren har været en stor hjælp i forbindelse med læsning og stavning, har også kunnet hjælpe andre i klasse med at slå ting/ord op.
5	Egentlig ikke noget. Kunne godt bruge computeren i forvejen og kendte de fleste programmer.
6	Har været glad for computeren – er blevet mere glad for at læse. Har lært en masse i Læringscafé f.eks. at bruge cd-ord, exel og word.

Elev nr.	Hvad har ikke fungeret?
1	Computeren har været meget langsom til at starte. Dumt når læringscafé ligger udenfor skema.
2	Det har ikke fungeret at få læst op i cd-ord – svært at forstå. Computeren er langsom til at starte.
3	Computeren har været lang tid om at starte/for langsom. Cd-ord har ikke fungeret godt til oplæsning – computeren har hakket. Lektiecafé skal ligge i skoletiden og ikke efter skoletid.
6	Computeren er langsom til at starte.
5	Dumt med læringscafé efter skoletid. Har ikke brugt computeren så meget, følte mig anderledes/speciel i forhold til de andre, fordi computeren så anderledes ud.
4	Computeren har været alt for langsom. Det har ikke altid fungeret at komme på nettet. Cd-ord kan være irriterende- hakker og ordforslag er langsom.

Elev nr.	Hvad synes du, man kan gøre fremover for at hjælpe dig?
1	Jeg vil gerne fortsat have computeren og have kurser i ressourceklassen.
2	Det ville være godt at have et "søgeredskab" f.eks. Ipad/Iphone.
3	Vil gerne have kurser sammen med andre elever. Ikke tages ud alene.
6	Vil gerne beholde computeren – have den med i ny klasse.
5	Få materialer som passer til mit niveau. Ressourceklasse i enkelte timer i perioder.
4	Vil gerne beholde computeren. Kurser i ressourceklassen.

Svar på evalueringsspørgsmål skole1

Elev nr.	Hvad synes du har været godt ved projektet?
2	At jeg er blevet dygtigere og har lært programmerne, læringscafeerne, når jeg huskede det, vil meget gerne lære at bruge det til stil, kan ikke huske kommandoerne, vil først bruge computeren, når fagene bliver sværere
3	Det er en meget stor hjælp at få teksterne læst op, bruger også skrivedelen, men har svært ved at huske kommandoerne. (stjerne, havelåge etc). Bruger intra, Materialebasen – kan det fint Prøver med regneark synes det er svært ("nok fordi det er matematik")
1	Det har især været godt til sidst. Cd-ord har været svært at lære- stemmen er mærkelig, vil meget hellere selv læse. Skrivefunktionen været fin, men er også svær.
4	At jeg bliver bedre og bedre til cd-ord, at jeg har lært regneark og nu også er begyndt at bruge betydningsordbogen
5	At jeg er blevet dygtigere især mht stavning bruger betydningsordbogen i cd-ord ellers ikke, mener dog at hun kan få lidt glæde af computeren, når fagene bliver sværere
6	Er glad for at have lært cd-ord, mest til engelsk, men bruger også her google-oversæt. Dejlig at have cd-ord til stile. Regneark godt
7	Har lært rigtig meget, cafeerne har været hyggelige, dejligt at være sammen med andre der også har faglige problemer
8	Glad for at have lært cd-ord, bruger den til at høre, om det ord hun trykker på ,lyder rigtigt. Bruger den ikke til oplæsning

Elev nr.	Hvad har ikke fungeret?
2	Dårligt at læringscafeerne lå udenfor skoletid og også at der var så lang tid imellem. Computerne er for lang tid om at tænde.
3	Computeren er meget tung. Læringscafeerne er kedelige ikke fordi de ligger uden for skema
1	Computeren er for tung, og det har været dumt, at læringscafeerne har ligget efter skoletid
4	At it ikke altid fungerer, så der ikke kunne bruges cd-ord ved nationale test (6.kl april). Ikke rart at læringscafeerne ligger udenfor skemaet. Lærerne hjælper os ikke rigtigt – bruger kun computeren til dansk. Har svært ved at huske de forskellige ting/ kommandoer cd-ord kan
5	Computeren har været lige meget - besværlig at bære frem og tilbage Lærerne bakker ikke op om computeren. Læringscafeerne efter skoletid Har svært ved at huske kommandoerne
6	Projektet har strakt sig over for lang tid. For langt imellem læringscafeerne – gør at man glemmer. Ventetid i læringscafeerne
7	Der har været alt for langt imellem læringscafeerne, man kom til at glemme rigtig mange ting
8	Læringscafeerne også fordi de er udenfor skoletid. Synes det har virket rodet, at alle projektelever har været i læringscafeerne på forskellige tidspunkter. Ville hellere have været uden projektcomputer. Bruger den kun til dansk, da de andre læreres undervisning slet ikke lægger op til computer

Elev nr.	Hvad synes du, man kan gøre fremover for at hjælpe dig?
----------	---

2	Vil helst have et kursus med mange timer i en kort periode
3	Jeg vil gerne have en time om ugen, hvor jeg kan holde mine it-kundskaber ved lige og få hjælp til lektier i dansk, matematik og engelsk
1	Jeg vil gerne have en time om ugen, hvor jeg kan holde mine it-kundskaber ved lige og få hjælp til lektier i dansk, matematik og engelsk
4	Lave kurser i de 3 fag så it-kundskaberne holdes ved lige
5	Lave kurser til da-, eng- og mat-, hvor computeren kan bruges
6	Kursus i de tre fag mange timer i en kort periode
7	En fast time pr uge, hvor jeg helst vil arbejde med engelsk – det er svært for mig. Lærerne opfordrer ikke til, at man skal bruge det i deres timer
8	Sørge for at cd-ord holdes ved lige, man glemmer hvis man ikke bruger det jævnligt

Svar på evalueringsspørgsmål skole 3

Elev nr.	Hvad synes du har været godt ved projektet?
8	Det har været godt at få et hjælpemiddel. Det er godt at få læst op med hjælp fra CD-ord. Jeg har kunnet hente mine bøger på Materialebasen og få læst op. Jeg bruger også CD-ord/ordforslag, når jeg skriver. Læringscafeerne var OK. Jeg lærte noget, men der var også nogen af tingene, som ikke gave mening. F. eks da jeg skulle skrive ud fra et billede.
6	Det har været godt at have en computer selv. Man kunne hurtigt tage den frem, når man skulle lave skriftlige opgaver. Det var fint med Læringscafeer, hvor jeg har lært nogle programmer bedre at kende. CD-ord /ordforslag og ordbogen har været gode og det var også godt at bruge i engelsk.
1	Alt har været godt! – At have en computer, Læringscafeerne....ALT! Jeg bruger computeren til alt skriftligt arbejde. Især når jeg er i skole. Jeg kan finde alle mine bøger på computeren (Materialebasen)og det er godt.
10	Det har været godt at have sin egen computer i skolen. – Jeg har min egen derhjemme. NOTA er god til oplæsning af tekster og bøger for det er en rigtig stemme der læser.
4	Det har været godt at have sin egen computer. Jeg har lært noget om it og det har været fedt. Jeg har lært CD-ord bedre at kende. Det har hjulpet mig og specielt i engelsk. Det er godt med oplæsning af det jeg skriver.
5	Computeren! – Jeg har også brugt den til alt muligt andet. F. eks at se fjernsyn på og når jeg skal søge oplysninger. Jeg har også lavet mine hjemmeopgaver på computeren. CD-ord/ ordforslag! Ordbogen og stavehjælpen er OK
7	Jeg har lært en masse ting på computeren. Ex Excel. Læringscafeerne var gode, for vi lærte noget før de andre i klassen og så var det lette at forstå. CD-ord /ordforslag har været godt.
9	Det er fint, at man har sin egen computer på skolen. Især til de skriftlige opgaver. – Jeg skriver mine stile og laver projekter på min computer. CD-ord /ordforslag er godt nogen gange. Læringscafeerne var OK, men det skulle ikke være tvang at komme. Jeg ville komme, hvis jeg havde brug for hjælp.

Elev nr.	Hvad har ikke fungeret?
----------	-------------------------

8	Mine lærer har ikke altid sagt til mig, at jeg skulle tage min computer frem. Jeg ved godt at det er mig selv, der skal gøre det ....men! (eleven griner)
6	CD-ord er ikke god at bruge til oplæsning. Det er en mumlende oplæsning, så det har jeg ikke brugt. Nogen gange var Læringscafeerne det samme – vi lavede det samme. Det blev også lidt presset, når det var efter skoletid.
1	Nej ! – Alt har fungeret godt og jeg har ikke haft nogen problemer
10	CD-ord er dårligt til oplæsning og det er svært at forstå sammenhængen. Det hakker i ordene. Jeg bruger heller ikke CD-ord/ordforslag . Jeg vil hellere slå ord op i en ordbog. Nogen gange er ordforslag OK, men jeg vil ikke høre på oplæsningen. Læringscafeerne har ikke været gode. Læreren var sur og irriterende og ikke imødekommende over for børnene. Jeg har ikke lært noget specielt. Jeg vidste mange af tingene i forvejen.
4	Computeren var tung at bære frem og tilbage. Det var bedre da vi fik lov til at lade den ligge på skolen. Tidspunktet for Læringscafeerne var ikke så godt.
5	CD-ord hjælper mig ikke. – jeg er nogen lunde god til at læse og stave. Oplæsningen har været et problem og den gik også i stå nogen gange. Læringscafeerne har været irriterende. Jeg gik glip af lektiecafeen og fik derfor ikke lavet mine lektier og det ville jeg hellere. Vi skulle også lave mange kedelige ting.
7	CD-ord/oplæsning har jeg ikke brugt, for jeg kan ikke forstå, hvad de siger. Stemmerne er mærkelige.... også på engelsk
9	CD-ord er ikke god til at læse op. Det er en irriterende stemme, som ikke kan udtale ordene og det kører heller ikke så godt.

Elev nr.	Hvad synes du, man kan gøre fremover for at hjælpe dig?
8	Jeg vil gerne beholde computeren, for det er en stor hjælp for mig.
6	Jeg bruger ikke computeren så tit, så jeg behøver ikke at have en selv. Det ville være godt med kurser i Læsehuset. Der er færre elever og mere ro til at lære noget. Jeg har mange lektier, men jeg klarer det og det går fremad.
1	Jeg skal beholde computeren. Lige nu bruger jeg den ikke så meget, men især i dansk er det godt for mig at skrive på computeren. – Vi må jo heller ikke skrive i vores arbejdsbøger mere
10	Jeg vil gerne fortsat have en computer til rådighed på skolen til f. eks skriftlige opgaver og oplæsning. Jeg vil gerne have flere VAKS-kurser i Læsehuset. Der har jeg lært meget. Det er vigtigt at Læringscafeen er med en kendt lærer. Tidspunktet for Læringscafeer er vigtig, hvis man f. eks skal til noget om eftermiddagen. Jeg vil gerne have hjælp fra mine lærere og det er lærerne, der skal være opmærksomme på, at jeg har brug for hjælp og de skal være søde og imødekommende:
4	Det ved jeg ikke....! Jeg kan godt leve uden en computer, så hvis der er andre der har mere brug for den, er det ok med mig.
5	Jeg kunne godt bruge computeren for jeg har ikke nogen selv, der virker. Jeg kan også bruge den til mine hjemmeopgaver.
7	Jeg bruger ikke rigtigt min computer. Jeg vil gerne være i en lille gruppe med en lærer, så siger jeg mere, end når jeg er i klassen.
9	Jeg har brug for hjælp til at blive bedre til at stave - Jeg må øve mig, så jeg bliver bedre.

Bilag 3

Uddrag af præsentation og vejledning v. mentor ved første orienterende forældremøde på hver skole om: Projekt Mentor: En inkluderende læringsmulighed for børn i svære skriftsproglige vanskeligheder.

Hva' er vigtigt?

- ❖ Inklusion
  - ❖ Faglig progression og trivsel
  - ❖ Social trivsel i klassen og på skolen
  - ❖ Selvværd
- ❖ It som kompenserende redskab – bl.a. CD-ORD
- ❖ It som generelt værktøj både ifm. undervisningen og ifm. læringsprocessen

Hva' ska' der til?

- Hardware – skole og hjemme
  - Mobile og / eller stationære
- Netforbindelse på skolen
  - Trådløst og / eller kablet
- PLC-medarbejder – support
- Multimodale læringsmidler: i skole og hjemme
  - Officepakken – CD-ORD – læringsprogrammer – portaler m.v.
- Digitaliserede tekster i alle fag

Tilbud - muligheder

- Personlig bærbar computer på skolen
- med tilbehør: usb-stik, taske, headset, mus, ledning
- Programpakken fra Mikroværkstedet – på www.tjektasken.dk
  - Cd-ord
  - Diktatværkstedet 2
- Indmelding i
  - Materialebasen, adgang til tekster via Skolekom og uni log-in
  - Nota og dermed netbiblioteket E 17
  - Se også www.syntetisktale.dk
- Mentor: Ekstra ressource – vejleder – læringscafé m.v.

Hvordan kan jeg (som forældre) hjælpe

- Vær interesseret i, hvad der sker i skolen
- Lær cd-ord at kende sammen
- Spørg om computeren er brugt i dag – og til hvad
- Brug de træningsprogrammer der er – lidt hver dag
- Afprøv andre it-muligheder – f.eks. Præsentationsprogrammer som photostory
- Lav klare aftaler om læsning – og lektier
- Brug Forældreintra
- Vær stolt af dit barn ☺

Bilag 4

v. Marianne Frederiksen, mentor

10 gode råd ☺ Hvordan inkluderer du - i hverdagen - dine elever med alvorlige skriftsproglige vanskeligheder ☺

- ✓ *Tænk kreativt mht. elevens – og klassens og din! - brug af pc. Den skal være fremme og klar hele timen og skal kunne bruges til notater, opslag, oplæsning, opgaver, præsentationer osv.*
-
- ✓ Inden – og når - du går ind af døren
  - Gør målet klart for eleven for den enkelte time
  - Uddyb EVT. med hvad det kan / skal bruges til
  - Forbind målet / indholdet med sidste gang (tidligere) og/ eller næste gang (senere) – og evt. som del af forløb
-
- ✓ Fremhæv og forklar 2-5 vigtige faglige begreber i indledningen, eller når de dukker op
-
- ✓ Forklar *fagligt indhold* grundigt - **engageret** - og med forskellige udtryksformer
  - mundtligt (dig selv, en elev, en oplæsning fra cd, fra pc)
  - skreven tekst (i bog, på tavlen, på skærm)
  - visuelt: foto, tegning, grafisk afbildning m.v. (på tavlen, i bogen, plakat – på skærm)
  - levende billeder og lyd (på skærm via projektor)
  - kroppen
  - genstand(e)
-
- ✓ Forklar evt. *elevopgave* grundigt – **engageret** - med forskellige udtryksformer (se ovenfor)
-
- ✓ Differentier mht.
  - materialets sværhedsgrad: findes det på / til forskellige niveauer?
  - om materialet er trykt eller digitalt! Findes det elektronisk eller kan det skannes?
  - arbejdsform og samarbejdsform: bedst alene eller sammen med andre?
  - besvarelse: kan det udføres og afleveres digitalt?
- ✓ Lad flest mulige elever være mest mulig aktive selv i timen – og varier (sam)arbejdsformer
  - Enkeltvis
  - Parvis
  - Gruppevis

Det gi'r dig bedre mulighed for at hjælpe og vejlede den svage elev - og alle de andre.
-
- ✓ Vær åben over for, at besvarelse kan udføres, afleveres og præsenteres på forskellige måder
-
- ✓ Afslut timen med i fællesskab at opsummere, hvad der er arbejdet med og hvad der er lært...
-
- ✓ Afslut *et forløb* med at liste de oprindeligt udmeldte mål op: faglige, sociale, arbejdsmæssige, it-faglige m.fl. – og lad eleven evaluere sig selv på et evalueringsark, hvori der både kan være skalerede svarmuligheder f.eks. fra 1-5 samt kan skrives korte udsagn.

Bilag 5

Uddrag fra fotomaraton-projekt: Hvad er målene? Hvad skal I lære?

v. Marianne Frederiksen, mentor

Hvad er en fotomaraton?

Et projekt i og på tværs af klasserne. Over to uger arbejdes der med at tage billeder og lave en fortælling i præsentationsprogrammet photostory.

- I skal fotografere inden for 10 emner, som er hemmelige - indtil næste mandag
- I skal udvælge gruppens bedste billeder i alle 10 emner – og også det *allerbedste* billede, gruppen har taget
- I skal manipulere med to af de billeder, gruppen har taget
- I skal producere en fotofortælling i photostory
- Der slutes af med fremlæggelse for elever og lærere og en udstilling for forældre

Billedkomposition og billedanalyse (et billedes opbygning og elementer)

Man skal kunne forklare og give eksempler på

- Forgrund, mellemgrund og baggrund i et billede
- Et perspektiv / en synsvinkel i et billede: frøperspektiv, fugleperspektiv og normalperspektiv
- Billedbeskæring: supertotal, total, halvtotal, halvnær, nær og ultranær
- Lys og skygge
- Hvordan farver, bl.a. komplementærfarver kan bruges til at opnå forskellige stemninger i et billede
- Hvad symbolik er i forhold til billeder

En fotofortælling

Storyboard (drejebog)

- I skal kunne forstå og forklare, hvad et *storyboard* er
- I skal kunne udarbejde og bruge et storyboard i forbindelse med at lave en fotofortælling

Photostory (fotofortælling)

- I skal kende de forskellige muligheder i photostory
- I skal producere en sammenhængende og alsidig fotofortælling – og løbende kunne redigere i den

Krav til fotofortælling i Photostory

- Der SKAL indgå fotos, tekst, musik og speak
- I skal kunne beskære et billede og redigere (manipulere) det
- I skal mestre, hvordan det enkelte billede toner frem
- Teksten skal være læselig og harmonere med baggrunden
- Teksten skal være vigtig eller interessant
- Speaken skal have en passende styrke og være forståelig
- Speaken skal være relevant, dvs. I skal vælge, om det er oplæsning af teksten og / eller uddybning af, hvad man ser, eller hvad I vil fortælle

- I skal bevidst vælge, om der er musik hele tiden eller kun nogle steder
- I skal mestre valg af overgange mellem de forskellige billeder
- Selv om I bruger forskellige virkemidler, skal der være en sammenhæng eller harmoni i den måde, I udtrykker jer på
- Photostoryen skal udgøre en sammenhængende fortælling
- I skal kunne gemme, løbende redigere i og til sidst aflevere den færdige photostory

Samarbejdskompetencer - (blive dygtigere til at få gruppearbejde til at fungere godt)

Alle tager ansvar for det faglige arbejde og arbejder for det fælles produkt ved at:

- Være koncentrerede om arbejdet
- Deltage aktivt i arbejdet, herunder komme med ideer og kunne udføre dem
- Overholde fælles aftaler om, hvad der skal laves
- Være lydhøre overfor andres ideer
- Acceptere og stadig arbejde positivt, hvis der er flertal i gruppen for noget andet end ens egen ide
- Alle er med til at bestemme
- Alle deltager i fremlæggelsen

Kommunikation og formidling

I skal kunne

- Kommunikere gennem et stillbillede, dvs. udtrykke noget bestemt ved hjælp af et billede
- Kommunikere gennem et multimedie (ved hjælp af photostory), dvs. kunne udtrykke noget bestemt ved hjælp af flere udtryk: billede, tekst, speak og musik
- Præsentere et produkt til en fremlæggelse, dvs.
  - Tale højt og tydeligt nok til, at alle tilhørere kan forstå én
  - Have øjenkontakt med tilhørerne, mens man fremlægger
  - Bruge ens kropssprog til at kommunikere sikkert og tydeligt
  - Placere sig hensigtsmæssigt i forhold til tilhørerne og produkterne

Krav til produkter fra hver gruppe

(Fremlægges torsdag i 5. og 6. lektion og fremvises til ferniseringen for forældre og familie)

Ti stillfotos (digitale)

- Et stillbillede til hver af de 10 emne/overskrifter. De må ikke beskæres eller manipuleres med, men skal være originale

Ét uredigeret billede

- Gruppen vælger det foto, som I bedst kan lide og udstyrer billedet med en længere billedtekst, der begrundet valget og analyserer billedet

To redigerede / manipulerede fotos.

- Både originalfoto og redigeret foto skal afleveres

En fotofortælling i photostory

- Den skal først planlægges ved at lave en storyboard (drejebog)
- Den skal omhandle et eller flere af de 10 temaer, der er taget stillbilleder til.

Bilag 6

v. Marianne Frederiksen, mentor

Lærer-spørgeskemaundersøgelse - med fokus på it-forudsætninger ifm. læsning

I forbindelse med Mentorprojektets igangsættelse og afslutning er der gennemført en spørgeskemaundersøgelse med de involverede dansk-, matematik- og engelsklærere på hhv. 4.-6. og 5.-7. klassetrin om it-forudsætninger ifm. læsning m.v.

Svarprocenten i 2013 er 100 – og i 2011 i gennemsnit af de 3 skoler var den 80. Oversigt over antal lærere, der har besvaret spørgeskema i hhv. maj 2013 og oktober 2011, fremgår af figur 1 a og 1 b.

Figur 1 a:

Oversigt over lærere, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelse gennemført maj 2013

	Besvarelsesperiode	Dansklærere	Matematiklærere	Engelsklærere	I alt
Skottegårdsskolen (8 elever i 6 klasser)	17. maj – 3. juni 2013	6	5	2	13
Kastrupgårdsskolen (6 elever i 4 klasser)	17. maj – 6. juni 2013	4	3	2	9
St. Magleby (8 elever i 4 klasser)	17. -29. maj 2013	4	4	3	11
I alt 22 elever fordelt på 14 klasser		14	12	7	33

Der har i projektperioden været en del udskiftning blandt lærerne på grund af fagfordeling, fraflytning og barsel. 72 % af de deltagende lærere i maj 2013 har været med fra projektets start – dvs. 10 ud af 14 dansklærere, 9 ud af de 12 matematiklærere, og 7 ud af 10 engelsklærere.¹

Figur 1 b. Oversigt over lærere, der deltog i spørgeskemaundersøgelse gennemført oktober 2011

	Besvarelsesperiode	Dansklærere	Matematiklærere	Engelsklærere	I alt ²
Skottegårdsskolen	12. okt. – 1. nov. 2011	5	6	2	13 + 3
Kastrupgårdsskolen	12. okt. – 2. nov. 2011	6	5	4	15 + 5
St. Magleby	13. okt. – 1. nov. 2011	4	4	1	9 + 4
I alt		15	15	7	37 + 12

I gennemgang af de enkelte emner er spørgsmålene skrevet med citationstegn over det enkelte skema.

Svar på *udvalgte* spørgsmål 2013 er sammenlignet med 2011 og indskrevet i hhv. blå og orange skema.

¹ Nogle lærere underviser mentorelever i flere fag i samme eller en anden klasse. I alt 3 engelsklærere, der samtidig er dansk- eller matematiklærer for mentoreleverne, har valgt at svare som primært dansk- eller matematiklærer.

² **Note:** I første spørgeskemaundersøgelse deltog også den enkelte skoles funktionslærer og it-vejleder samt enkelte øvrige faglærere i klassen, ud fra en tankegang om, at de var en del af elevernes aktive ressource-netværk ifm. projektet. Det er imidlertid foregået på en anden måde, og derfor indgår i anden spørgeskemaundersøgelse udelukkende faglærere i dansk, matematik og engelsk.

Lærerne er blevet spurgt om deres
 Baggrund (personlig alder og antal år som lærer)

1. It-færdigheder: personlige og professionelle (faglige pædagogiske)
2. Brug af it i undervisningen – herunder som kompenserende værktøj ifm. læsning
3. Kendskab til og brug af CD-ord, Materialebasen og Nota samt skolens digitale abonnementer
4. Inklusion af elever med læsevanskeligheder i undervisningen
5. Oplevelse af adgang på skolen til at bruge it-udstyr og komme på nettet

1. Lærerbaggrund: alder og erfaring

Figur 2. Fordeling på alder, maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	Under 30 år	30-39 år	40-50 år	Over 50 år	I alt
Skottegårdsskolen	8	0	15	77	100 %
Kastrupgårdsskolen	11	44	22	22	99 %
St. Magleby	9	36	9	45	100 %

Figur 3. Fordeling på antal år som lærer, maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	Under 5 år	6-10 år	11-20 år	Over 20 år	I alt
Skottegårdsskolen	8	8	8	77	101 %
Kastrupgårdsskolen	33	44	11	11	99 %
St. Magleby	27	27	18	27	100 %

På den ene skole er 77 % af den deltagende lærergruppe *over* 50 år - og alle disse lærere har *mere* end 20 års erfaring som lærer.

På en anden skole er 55 % af lærerne *under* 40 år, og 77 % af lærerne har *mindre* end 10 års skoleerfaring.

På den sidste skole er der en mere jævn fordeling i deltagergruppen, både mht. alder og antal år som lærer.

2. It-færdigheder: personlige og professionelle (faglige pædagogiske)

De fleste lærere (66 %) angiver deres *personlige* it-kompetencer som gode, dvs. over 5 på en 10-trinsskala, hvor 10 er det højeste, jf. figur 4 a. Det er samtidig lidt overraskende, at i alt 11 lærere ud af 33 (33 %) fordelt på de tre skoler i 2013 placerer sig mellem 2 og 5. Det tilsvarende tal i 2011 var 37 %.

Når der spørges til de *professionelle* faglige pædagogiske it-kompetencer (figur 4 b), giver flertallet af lærerne udtryk for en positiv udvikling i projektperioden. Mest markant på to af skolerne, hvor hhv. 89 % og 63 % i 2013 placerer sig *over* midten (på en 10 trinsskala), hvor tallene i 2011 var 65 % og 31 %. På den sidste skole er det gået den modsatte vej.

Figur 4 a. "Mine professionelle faglige pædagogiske it-færdigheder (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	8	46	39	8	99 %
Kastrupgårdsskolen	0	11	33	56	100 %
St. Magleby	0	36	45	18	99 %

Figur 4 b. "Mine professionelle faglige pædagogiske it-færdigheder (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	0	40	47	14	101 %
Kastrupgårdsskolen	10	25	35	30	99 %
St. Magleby	16	54	23	8	99 %

3. Brug af it i undervisningen - herunder som kompenserende værktøj ifm. læsning

Lærerne er blevet spurgt om, hvor meget de inddrager it i forbindelse med fire forskellige aspekter af et undervisningsforløb: **lærerpræsentation, elevværktøj ifm forløb, elevtræning, elevproduktion eller -præsentation.**

Ca. en tredjedel af lærerne svarer *ikke meget* eller *slet ikke* på næsten alle de nævnte områder. Rigtig mange, i gennemsnit halvdelen, placerer sig selv i *middel*, som kan dække over både en generel brug eller ifm. et konkret eller flere forløb. Men der er samtidig forskel på de enkelte skoler og de enkelte områder. Det kan bl.a. afspejle forskellige kulturer for brug af it på den enkelte skole – men også forskelle inden for de enkelte fag eller mellem de enkelte lærere. Det afdækkes ikke af de anonymiserede svar her.

Når det gælder **brug af it ifm. lærer-præsentation**, kan man undre sig over de lave tal på alle tre skoler, set i lyset af, at der på den ene skole er interaktiv tavle med tilhørende pc i alle klasseværelser, og at der på en anden skole er det samme i to af de seks deltagende klasser. På de to skoler angiver kun hhv. 8 og 9 procent at de bruger det meget – ca. 50 % bruger det middel og resten svarer under middel. Faktisk er brugen størst på den skole, hvor der ikke er direkte adgang til projektor i klasseværelset.

Højest scorer brug af it ifm. **elevproduktion eller -præsentation**, hvor eleven afleverer et digitalt produkt til sin lærer eller fremlægger det for sine kammerater.

Kun en enkelt lærer (9 %) placerer sig *under middel*, både når det gælder både brug af it **som elevværktøj** og brug af it ifm. **elevpræsentation**. Det er på skolen med interaktive tavler i alle klasselokaler, så det er tankevækkende, at mens lærerne øjensynlig stort set ikke gør brug af it ifm. egen præsentation, så gør eleverne det ifm. undervisningsforløb og elevprodukter og -præsentation.

Udsagn fra deltagende lærere, om generel brug af it i undervisningen, 2012

- "Jeg hører ikke til dem, der tror, at it løser alting."
- "Jamen, hvis det nu er godt nok. Det jeg gør i forvejen."

Figur 5. "I hvor høj grad inddrager jeg it i undervisningen til at PRÆSENTERE stof, et emne eller forløb", maj 2013 – opgjort i % pr. skole"

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	0	8	54	31	8
Kastrupgårdsskolen	22	11	56	11	0
St. Magleby	0	9	45	45	0

Figur 6. "I hvor høj grad inddrager jeg it i undervisningsFORLØB, hvor eleverne skal bruge it som værktøj", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	0	8	62	31	0
Kastrupgårdsskolen	0	44	22	33	0
St. Magleby	9	27	55	9	0

Figur 7. "I hvor høj grad inddrager jeg it i kursusforløb ifm. elevernes TRÆNING af konkrete færdigheder", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	0	0	67	33	0
Kastrupgårdsskolen	11	22	33	23	0
St. Magleby	0	18	45	36	0

Figur 8. "I hvor høj grad inddrager jeg it som redskab ifm. ELEVPRODUKTER eller – PRÆSENTATIONER", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	8	8	50	33	0
Kastrupgårdsskolen	0	56	54	0	0
St. Magleby	18	45	27	9	0

Når det gælder brug af **it som kompenserende værktøj ifm. læsning**, er der generelt sket en positiv udvikling. Hvor lærerne på alle tre skoler i 2011 placerede sig for godt 85 % vedkommende *under middel* – er der sket en gradvis bevægelse opad, hvor andelen af besvarelser under middel alle steder er faldet. Der er dog stadig flere lærere, der placerer sig selv *under middel* og ikke *over* – nemlig: 77 %, 55 % og 72 %. På dette område er der både sket fremskridt og plads til forbedring.

Figur 9 a. "I hvor høj grad inddrager jeg it som kompenserende værktøj ifm. læsning (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	61	16	23	0	100 %
Kastrupgårdsskolen	11	44	22	22	99 %
St. Magleby	36	36	0	27	100 %

Figur 9 b. "I hvor høj grad inddrager jeg it som kompenserende værktøj ifm. læsning (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

					I alt
Skottegårdsskolen	69	18	12	0	101 %
Kastrupgårdsskolen	50	30	5	15	100 %
St. Magleby	76	8	0	16	100 %

4. Kendskab til og brug af cd-ord, Materialebasen og Nota samt skolens digitale abonnementer

I Mentorprojektet har der bl.a. været fokus på (lærere og elevers) kendskab til og brug af cd-ord samt digitale tekstressourcer. Og der er holdt kurser for både elever, forældre og lærere.

Maj 2013 er der stadig mellem 30 og 51 % af de involverede lærere, der ikke **kender cd-ord**³ særlig godt og placerer sig selv under middel – og når det gælder **brugen af cd-ord** (i undervisningen eller som støtte til enkelte elever) er andelen *under middel* mellem 66 og 85 %. Kun i alt 6 ud af de 33 deltagende lærere (18 %) oplyser, de bruger cd-ord generelt, (udtrykt ved, at de placerer sig over middel på en 10-trinsskala).

Her er grundlag for en dialog om årsager til, at cd-ord ikke inddrages i større omfang. Er det f.eks. en generel holdning til brugen af it eller en skepsis over for, hvordan programmet virker, også rent teknisk?

En række lærere tror (fejlagtigt), at cd-ord især er et højt-læsningsprogram. Mentoreleverne ved godt, at det også er et skriveunderstøttende program, både på dansk og i engelsk, samt at programmet i sine seneste udgaver også indeholder en brugervenlig funktionel dansk betydningsordbog. Mon lærerne har samme forståelse for programmets funktionaliteter?

Figur 10 a, "I hvor høj grad KENDER jeg CD-ord (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	8	43	25	25	100 %
Kastrupgårdsskolen	22	11	44	22	99 %
St. Magleby	20	10	20	50	100 %

Figur 10 b. "I hvor høj grad KENDER jeg CD-ord (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	37	20	12	31	100 %
Kastrupgårdsskolen	25	25	25	25	100 %
St. Magleby	44	16	30	8	100 %

Figur 11 a. "I hvor høj grad BRUGER jeg CD-ord (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	54	31	0	16	101 %
Kastrupgårdsskolen	33	33	22	11	98 %
St. Magleby	45	36	9	9	99 %

Figur 11 b. "I hvor høj grad BRUGER jeg CD-ord (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	81	0	12	6	99 %
Kastrupgårdsskolen	40	30	15	15	100 %
St. Magleby	77	0	15	8	99 %

Kendskabet til de digitale tekstressourcer i Materialebasen er øget markant i projektperioden, hvorimod det samme ikke gør sig gældende m.h.t kendskab til Nota. Dog er der stadig mellem 33 og 62 procent, der angiver *ikke meget* eller *slet ikke* kendskab til Materialebasen, og de tilsvarende tal for Nota er 62 til 78 %. Ved projektstart 2011 var andelen af svar med *ikke meget* eller *slet ikke* kendskab til Materialebasen mellem 62 og 87 % på de tre skoler og for Nota mellem 69 og 95 %. Så der er sket en forbedring ift. sidst.

³ Programmet hedder fra producentens side: CD-ORD, men af grafiske hensyn skrives det her primært som cd-ord.

Figur 12. "Sådan kender jeg Materialebasen" – opgjort i % pr. skole

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	8	8	23	62	0
Kastrupgårdsskolen	0	44	22	11	22
St. Magleby	10	10	50	30	0

Figur 13. "Sådan kender jeg til E 17 (NOTA)" – opgjort i % pr. skole

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	0	8	31	31	31
Kastrupgårdsskolen	0	0	22	11	67
St. Magleby	0	18	18	36	27

Med hensyn til de deltagende læreres kendskab til skolens digitale abonnementer svares der med over middel for hhv. 24 %, 66 % og 54 %.

Figur 14. "Sådan er mit kendskab til skolens digitale abonnementer (på en skala fra 1-10, hvor 10 er højst)", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	46	31	16	8	101 %
Kastrupgårdsskolen	0	33	0	66	99 %
St. Magleby	9	36	27	27	99 %

5. Inklusion af elever med læsevanskeligheder i undervisningen

Udsagn fra deltagende lærer, efterår 2012

"Jeg kan helt ærligt ikke se, hvor mit ansvar er, når eleverne i de fleste af mine timer får hjælp af nogle ressourcelærere."

Udsagn fra deltagende lærer, i spørgeskemaundersøgelsen 2013:

"Det har været positivt og en øjenåbner for mulighederne med brugen af it i forhold til elever med særlige læsevanskeligheder. Det bedste har været, når de andre elever har kaldt på dem for at få en "ekspert" til at hjælpe dem. De børn har strålet og vokset, og oplevet at få nogle succeser de ellers ikke ville have fået."

Når der spørges til, i hvor høj grad den enkelte lærer medtænker elever med læsevanskeligheder ifm. planlægning af undervisningen, afspejler svarene i 2013 på to af skolerne en positiv udvikling inden for *rigtig meget* og *meget* i forhold til 2011, det ene sted med en fordobling fra 31 % til 66 % af lærere.

Samtidig er der i 2013 nu i alt kun tre lærere mod tidligere 14 lærere, der svarer: Ikke meget eller slet ikke.

Figur 15 a. "I hvor høj grad medtænker jeg elever med læsevanskeligheder ifm. planlægning af undervisningen", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	15	23	54	8	0
Kastrupgårdsskolen	22	44	22	0	11
St. Magleby	0	45	45	9	0

Figur 15 b. "I hvor høj grad medtænker jeg elever med læsevanskeligheder ifm. planlægning af undervisningen", oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

	Rigtig meget	Meget	Middel	Ikke meget	Slet ikke
Skottegårdsskolen	6	44	38	12	0
Kastrupgårdsskolen	10	45	20	25	0
St. Magleby	8	23	62	8	0

På to af skolerne er der sket en udvikling hen imod, at det er blevet væsentligt mindre vanskeligt end tidligere, hvorimod det modsatte er tilfældet på den sidste skole, hvor nu 55 % finder det mere vanskeligt end middel. Andelen af oplevede vanskeligheder over middel er på de to øvrige skoler 39 % og 18 %.

Figur 16 a. "Så enkelt (1) eller vanskeligt (op til 10) oplever jeg, det er at tilrettelægge undervisningen mhp. inklusion af elever med læsevanskeligheder", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	8	53	8	31	101 %
Kastrupgårdsskolen	22	22	44	11	99 %
St. Magleby	27	54	18	0	99 %

Figur 16 b. "Så enkelt (1) eller vanskeligt (op til 10) oplever jeg, det er at tilrettelægge undervisningen mhp. inklusion af elever med læsevanskeligheder", oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	0	31	56	12	101 %
Kastrupgårdsskolen	20	35	25	20	100 %
St. Magleby	15	31	39	15	100 %

6. Oplevelse af adgang på skolen til at bruge it-udstyr og komme på nettet

Adgangen til at bruge it-udstyr (især computere) opleves i 2013 *mere vanskelig* end i 2011, på de to skoler i Tårnby kommune, hvorimod det stort set er status quo på den sidste skole. Det er bemærkelsesværdigt, og kan dække over meget, også at der på de to skoler i perioden er kommet et større ønske fra den samlede lærergruppe på skolen om at bruge computere oftere og i længere tid. Det kan også hænge sammen med, at der er kommet interaktive tavler i alle klasseværelser på skolen i Dragør.

Figur 17 a. "Sådan oplever jeg adgangen til at bruge it-udstyr (især computere) på skolen - på en skala fra 1-10 (enkel: 1 – yderst vanskelig: 10)", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

Skottegårdsskolen	23	8	31	38	100 %
Kastrupgårdsskolen	22	11	33	33	99 %
St. Magleby	9	55	36	9	99 %

Figur 17 b. "Sådan oplever jeg adgangen til at bruge it-udstyr (især computere) på skolen - på en skala fra 1-10 (enkel: 1 – yderst vanskelig: 10), oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

					I alt
Skottegårdsskolen	31	19	19	31	100 %
Kastrupgårdsskolen	18	33	23	28	
St. Magleby	16	31	30	23	100 %

Når det handler om lærernes oplevelse af at komme på nettet, er billedet blandet. På de ene skole i Tårnby opleves det som, at det er blevet sværere, hvorimod det er status quo på de to andre skoler.

Der er samtidig forskel på andelen i de to kommuner for, hvordan det opleves. Tallene for hvor mere end middelsvært, det opleves at få adgang til nettet, er hhv. 70 %, 55 % i Tårnby og 27 % i Dragør.

Det er bemærkelsesværdigt, da man netop centralt i Tårnby kommune har gjort en ekstra indsats på området i perioden.

Figur 18 a. "Sådan oplever jeg adgangen til at komme på nettet på skolen - på en skala fra 1-10 (enkelt: 1 – yderst vanskeligt: 10)", maj 2013 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	15	15	31	39	100 %
Kastrupgårdsskolen	11	33	44	11	99 %
St. Magleby	27	45	0	27	99 %

Figur 18 b. "Sådan oplever jeg adgangen til at komme på nettet på skolen - på en skala fra 1-10 (enkelt: 1 – yderst vanskeligt: 10)", oktober 2011 – opgjort i % pr. skole

	1-3	4-5	6-7	8-10	I alt
Skottegårdsskolen	31	12	6	50	99 %
Kastrupgårdsskolen	25	20	5	50	
St. Magleby	54	16	8	23	101 %

I øvrigt: Forslag til hvordan brugen af it kan fremmes

I spørgeskemaundersøgelsen blev lærerne bedt om "at give tre gode forslag til, hvordan brugen af it i undervisningen på skolen kan fremmes".

Samtlige forslag følger nedenfor, rubriceret:

Udstyr

- Flere, hurtigere og bedre computere.
- Flere stationære computere - man bruger lang tid på at starte og slukke for de bærbare.
- Computer til alle elever
- Tablets i klassesæt
- Pc'er i klasserne, så det mere bliver en integreret del
- Alle har deres egne ipads/bærbare liggende i klassen.
Lærerudsagn: "*Opfordring til at eleverne kan tage deres personlige bærbar med, og at der opsættes skabe, hvori de kan lægge deres udstyr et sikkert sted, når der er pause.*"
- Boards, projektor og computer i flere klasselokaler.
- Projektorer i alle klasselokaler
Lærerudsagn: "*Det transportable er en ok nødløsning, men brugen ville stige, hvis board og projektor altid var til stede.*"

Elevkompetencer

- Alle elever bør lære cd-ord som et værktøj

Elever med skriftlige vanskeligheder

- Sikring af personlig computer til alle elever med svære skriftlige vanskeligheder. En som de altid har i klassen.
- Hånd i hånd med et antal vejledningstimer fra læsevejleder om året i forhold til brug af computeren

Lokaler / fysiske rammer

- Bedre fysiske rammer i lokalerne

Drift

- At vores nuværende udstyr virker
- Materiel der virker og er let tilgængeligt
- Netadgang der altid virker!!

Lærerudsagn: *"100 % sikker netadgang for ALLE i mange klasser samtidig. Vi kan fx stadig ikke arbejde med kortfilm fra filmstriben på de bærbare, hvor eleverne i grupper ser hver deres film. Fremvisning af film fra filmstriben via medieborde giver også tit en hakket oplevelse."*

Vejledning og undervisning

- Flere småkurser
- Let omsættelige kurser i it - altså kurser der lægger sig helt konkret op til enkelte fag eller undervisningsforløb.
- Undervisningsprojekter med støtte fra it-kyndig i timerne
- Støtte fra it-kyndig ifm forberedelse af undervisningsforløb
- Konsulentbesøg et must, når en skole har købt et undervisningsprogram, fx på fase møder
- Mere undervisning og efteruddannelse i it

Fagteam og samarbejde

- Fagteamene skal undervises / uddannes
- Bedre sparring lærere imellem
- Teamsamarbejde omkring brugen af it

Afsluttende kommentarer fra deltagende lærere, i spørgeskemaundersøgelsen

Der var kun skrevet i alt tre kommentarer ved afslutningen af spørgeskemaet, alle positive. De to står her, det sidste (om elever med særlige læsevanskeligheder) står på side 6 nederst i dette bilag.

"Har været utrolig glad for at være en del af mentorprojektet - berigende og dejligt med en dygtig medspiller. Flere elever har haft gavn deraf."

"Projekt mentor har været et rigtig godt projekt for elever og lærere. Håber det bliver gentaget."

Bilag 7

Pædagogisk konsulent
Lis Pøhler
E. lis.poehler@gmail.com
T: +45 25211505

Fokusgruppeinterview

Bidrag til afsluttende evaluering af

Mentorprojektet

Tårnby og Dragør Kommuner

Maj 2013

Nationalt Videncenter for Læsning, Professionshøjskolerne har ved pædagogisk konsulent Lis Pøhler gennemført fokusgruppeinterview både i forbindelse med hhv. igangsættelse og afslutning af Mentorprojektet. Fokusgruppeinterviewene er gennemført med dansk-, matematik- og engelsklærere fra projektelevernes klasser, dvs. 4.- 7. klassetrin. Oversigt over antal lærere, der har deltaget i de to interviewrunder fremgår af figur 1 og 2.

Der har i projektperioden været en del udskiftninger blandt lærerne. Således er der blandt de 13 dansklærere, som blev interviewet i maj 2013, kun 7 lærere, som har været med fra projektet start. Tilsvarende har 8 matematiklærere og 4 engelsklærere været med fra start. Eller sagt med andre ord: Kun 68% af de adspurgte lærere har været med fra projektets start. De i projektsammenhæng nye dansklærere har følt sig velinformerede og taget godt imod i projektet, mens fx en af de nye engelsklærere har været uheldig, idet introduktion til projektet måtte aflyses på grund af sygdom, og et planlagt forløb med klassen efterfølgende også måtte aflyses på grund af lockout⁴. Læreren føler sig derfor ikke klædt på til projektet.

Figur 1: Oversigt over fokusgruppeinterview gennemført i efteråret 2011

	Interviewdag	Dansklærere	Matematiklærere	Engelsklærere	I alt
Kastrupgårdskolen	31. oktober 2011	4	1	4	9
Skottegårdskolen	5. december 2011	6	5	3	14
St. Magleby Skole	14. november 2011	5	4	2	11
I alt		15	10	9	34

Figur 2: Oversigt over fokusgruppeinterview gennemført i foråret 2013

	Interviewdag	Dansklærere	Matematiklærere	Engelsklærere	I alt
Kastrupgårdskolen	6. maj 2013	4	2	0	6
Skottegårdskolen	22. maj 2013	5	4	4	13
St. Magleby Skole	21. maj 2013	4	3	2	9
I alt		13	9	6	28

Interviewene skal ses som et supplement til de spørgeskemaundersøgelser, som projektets mentor, Marianne Frederiksen har gennemført. Spørgeskemaer og interview vil tilsammen kunne skabe et billede af lærernes erfaringer med og tanker om inklusion af elever med læse- og skrivevanskeligheder i undervisningen samt udviklingen af deres personlige og pædagogiske it-kompetencer ved projektets afslutning.

De semistrukturerede interview tog både ved projektstart og ved projektafslutning udgangspunkt i 13 udsagn om forudsætninger for en vellykket inklusion. Alle udsagn er klippet fra projektansøgningen. De 13 udsagn fremgår af figur 3. Ved den afsluttende interviewrunde blev lærerne dels bedt om at prioritere de 13 udsagn, dels bedt om at vurdere i hvor høj grad projektet har medvirket til udvikling af de enkelte områder. De nedenstående afsnit opsummerer disse drøftelser i særskilte afsnit: it-relaterede spørgsmål, specialpædagogiske anliggender, forældrene og almenpædagogiske anliggender.

⁴ Alle ikke-tjenestemandsansatte lærere var lockoutet i 18 skoledage i april 2013. I Dragør Kommune blev al undervisning suspenderet i perioden, i Tårnby Kommune blev de tjenestemandsansatte læreres undervisning gennemført.

Figur 3: Oversigt over de 13 udsagn som fokusgruppeinterviewene tog udgangspunkt i. De 13 udsagn er her kategoriseret i fire temaer. Lærerne fik forelagt udsagnene i uprioriteret og ukategoriseret rækkefølge.

Almenpædagogik	Specialpædagogik	Forældrene	It
Læreren har en god relation til eleven	Læreren har viden om og indsigt i netop denne elevs læse- og skrivevanskeligheder	Forældrene har forståelse for elevens vanskeligheder og kan bakke op på hensigtsmæssig vis	Skolens it-udstyr, serverkapacitet mm. fungerer hensigtsmæssigt
Klassen har et godt arbejdsklima	Læreren har viden om og indsigt i elevens eventuelle andre vanskeligheder		Elevens it-færdigheder er på et alderssvarende niveau
Eleven oplever at være inkluderet i klassens faglige fællesskab	Læreren har specialpædagogisk viden om sit fag		Læreren er fortrolig med de it-kompenserende programmer, eleven bruger
Eleven oplever at være inkluderet i klassens sociale fællesskab	Klasserummets fysiske indretning giver rum til eleven med it-rygsæk		
	Speciallæreren indgår i klassens undervisning i en del af undervisningstiden		

Lærernes oplevelse af projektets betydning

Lærerne skulle på en skala fra 1- 3 udtrykke deres oplevelse af, i hvor høj grad projektet har medvirket til udvikling på de 13 områder, som er nævnt i figur 3. Lærerne skulle vurdere om projektet i høj grad har bidraget til udvikling på feltet (3 point), om projektet har bidraget til udvikling (2 point), eller om projektet ikke i væsentlig grad har bidraget til udvikling (1 point). Af interviewene fremgik, at det generelt opleves, at projektet har gjort en forskel, men oplevelsen af, om projektet har gjort en forskel, er selvfølgelig afhængig af forudsætningerne inden projektets start. En dansklærer opsummerer:

Jeg er blevet meget dygtigere i samarbejdet med Marianne. Hun har støttet mig og givet mig den ekstra hjælp der lige skulle til for at komme ordentligt ind i brugen af computer til de læsesvage elever. Jeg kunne godt tænke mig at være med i et nyt projekt!

Mange speciallærere, som anvender CD-ORD i dagligdagen, oplever ikke at projektet har gjort en væsentlig forskel i forhold til deres viden om fx it-kompenserende programmer – for de kunne det jo i forvejen, mens lærere, som aldrig har brugt it-kompenserende programmer, har oplevet at projektet har gjort en væsentlig forskel for udviklingen af deres viden på dette. Som en engelsklærer udtrykte det:

Jeg har nu funder ud af, at eleverne kan downloade engelske bøger og ligge og høre dem hjemme på sofaen, hvis de vil det. Det vidste jeg simpelthen ikke før.

I opgørelserne af de fire temaer (jf. figur 3) er besvarelserne angivet som et gennemsnit af besvarelserne for hver faggruppe på tværs af skoler. Tallene i figur 4-7 er således et udtryk for et gennemsnit af lærernes vurderinger.

Foruden en opsamling af lærernes vurdering af projektets betydning for udvikling inden for de givne områder, er endvidere indsat citater fra lærerne, som på forskellig vis kan være med til at nuancere og eksemplificere oplevelserne. Der var typisk stor forskel på dansklærernes oplevelser – og de øvrige læreres oplevelser. Dansklærerne har tydeligvis også i langt højere grad end de øvrige lærere været opsøgende og imødekommende mht. at inddrage mentor i det daglige arbejde. En dansklærer beskriver sin oplevelse således:

Marianne er utrolig positiv og god til at lytte. Man føler sig som en million, når man har været til møde med hende. Marianne kan give en tro på, at man kan. Og så kan man altså også mere.

Men inden for de enkelte faggrupper er der naturligvis store forskelle på, i hvor høj grad mentor har været inddraget. Til dette billede hører også, at matematik- og engelsklærere kun har hhv. 4 og 3 ugentlige lektioner, mens dansklæreren har 5-6 lektioner, klasselærerfunktionen og klassens time samt i mange tilfælde også andre fag med klassen. Som en dansk- og engelsklærerudtrykte det:

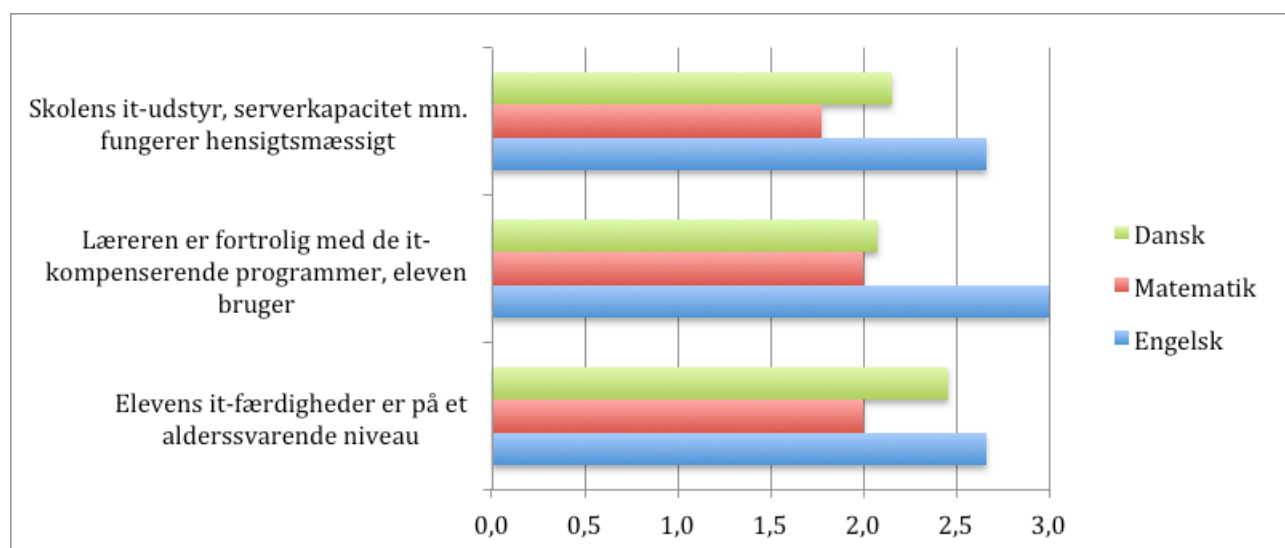
Det kræver meget disciplin at huske projektet i engelsk – det er meget lettere i dansk

It-relaterede spørgsmål

Lærerne har generelt oplevet, at de er blevet bedre til og mere bevidste om de it-kompenserende programmer, som eleverne kan anvende. De fleste fremhævede også vigtigheden af, at være nogenlunde fortrolige med programmerne. Er man ikke det, er det meget svært at hjælpe eleven i den konkrete dagligdag.

Når dansk- og matematiklærerne ikke i lige så høj grad som engelsklærerne har oplevet projektet som en løftestang i forhold til dette område, skyldes det især at deres forhåndsviden på området var rimelig stor. Nogle af dansklærere er også speciallærere og var derfor fortrolige med programmerne inden projektets start.

Figur 4 : Lærernes oplevelse af i hvor høj grad projektet har medvirket til udvikling af it-relaterede spørgsmål

Spørgsmål om skolernes it-udstyr – både for så vidt angår maskinpark og serverkapacitet – satte i samtlige interview virkelig gang i debatten. En dansklærer fortæller:

Det var et kæmpeproblem i starten af projektet, at computerne var så langsomme og netforbindelserne var meget ustabile. Marianne gjorde en stor indsats for at forbedre det. Og det er bestemt blevet meget bedre. Men det er stadig ikke ok. Netforbindelserne er for ustabile. Da vi skulle evaluere et stort skriveforløb i de sidste dansktimer inden påske, havde jeg gjort hele evalueringen klar. Så fungerede netforbindelsen ikke – og der sad jeg med et stort projekt, som skulle afrundes, og det var som om det hele faldt på gulvet, for elevernes besvarelser blev ikke gemt. Det er bare så surt.

Alle har set det som helt afgørende, at der i kraft af projektet er skaffet mentorcomputere til alle projektelever. Dansklærerne ser i højere grad end matematik- og engelsklærerne adgangen til it-kompenserende hjælpemidler som en væsentlig forudsætning for at kunne inkludere elever med svære læse- og skrivevanskeligheder i undervisningen på mellemtrinnet. I matematik er der på mellemtrinnet endnu ikke så teksttunge opgaver. Her er udfordringen i lige så høj grad at forstå fagudtryk, ord og begreber. En matematiklærer siger:

Det har været et godt og velmenende projekt, som jeg ikke har kunnet bruge til så meget. I matematik er der så mange fagudtryk, som eleverne har virkelig meget stort behov for at få forklaret ordene. I starten brugte vi mange kræfter på at få pakket ud og startet computere – og det tog tid.

I engelsk er meget af undervisningen på mellemtrinnet målrettet lytning og samtale. Der var bred enighed om, at adgang til disse hjælpemidler vil være helt afgørende for vellykket inklusion i de ældste klassetrin. En engelsklærer siger:

Jeg har ikke haft meget brug for computere i engelsktimerne, for min undervisning er mere fokuseret på samtale, og der skal jeg ikke bruge computer. En af mine elever er dog selvhjulpnen med computeren, og tager den selv frem, når

han har brug for den. Når eleverne kommer op i 7-8 klasse, så skal de skrive rigtig meget, og der har de virkelig brug for hjælpemidlerne.

Læringscafeerne er af mange blevet fremhævet som et absolut positivt tiltag – og når det er sagt så var der også eksempler på elever, som nærmest ikke har været til at drive derved. Som det fremgår af figur 4 er der dog generelt en oplevelse af, at eleverne er blevet dygtige til at bruge computeren i dagligdagen. En dansklærer fortæller:

Mine elever er kommet tilbage fra læringscafeerne og er billedlig talt vokset. De har lært noget nyt – og de har kunnet lære de andre elever nyt (om brug af computerne). Det har de aldrig prøvet før.

Måske kunne udbyttet af læringscafeerne blive endnu bedre, hvis man følger et forslag fra en matematiklærer:

Det ville have været rart, hvis der var kommet en med ind i klassen, når de har lært noget nyt i læringscafeen. Så det blev sikret, at eleverne rent faktisk bruger de redskaber, som de har fået.

Der var også bred enighed om, at mulighederne for adgang til it langt fra er optimale. De fleste lærere gav udtryk for, at de gerne ville have adgang til at anvende it i dagligdagen til *hele* klassen. Det ville dels åbne for mange muligheder i undervisningen, dels ville projektlevernes brug af computere ikke opleves som "værende anderledes", hvilket er tilfældet i dag. En generelt bedre tilgængelighed (for lærerne) til computere og smartboard, samt hurtigere computer til eleverne vil have stor betydning for udviklingen af undervisningen på dette område. En engelsklærer beskriver det således:

Det er så besværligt at computeren skal være låst inde, så skal der være en lærer til at låse op, finde computeren frem osv. Computeren skulle jo bare stå på bordet. Men det er der jo ikke plads til.

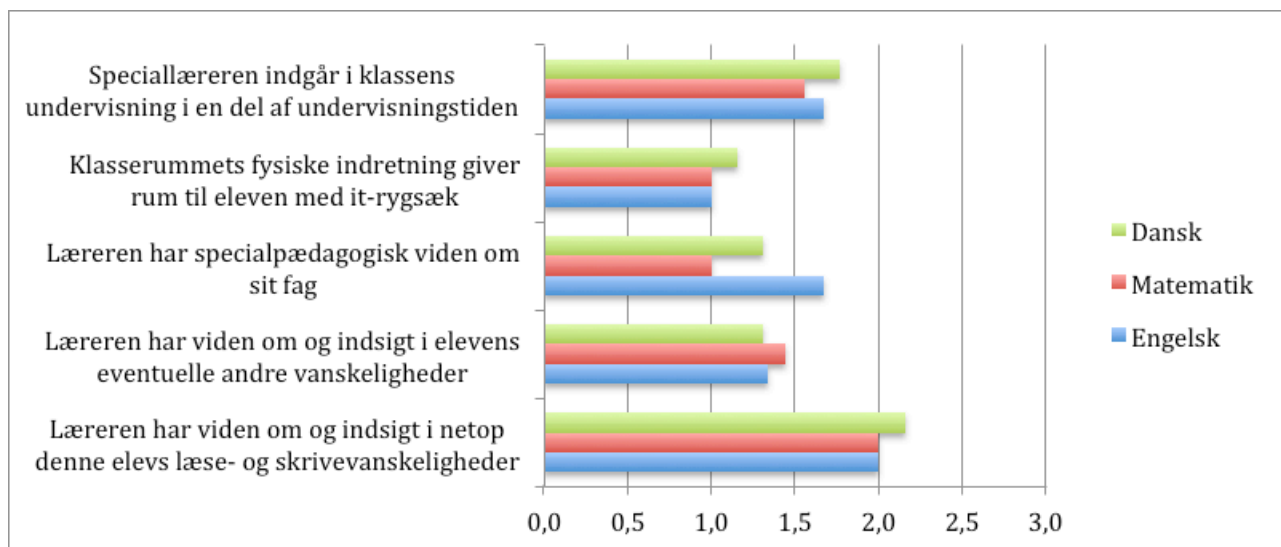
I et af interviewene blev det endvidere påpeget, at det er u hensigtsmæssigt, at der på lærercomputerne (i Tårnby Kommune) alene er adgang til *Libre Office*, og at CD-ORD fungerer ikke sammen med dette. Der er Microsoft Officepakke på såvel elevcomputere som mentorcomputere. De fleste elever kender Microsoft Officepakken fra computeren i hjemmet, og CD-ORD fungerer sammen med den. Dokumenter skal omkonverteres, når der sendes filer fra det ene system til det andet.

Specialpædagogiske anliggender

Generelt har lærerne oplevet, at projektet har medvirket til, at de har fået bedre indsigt i elevernes læse- og skrivevanskeligheder og lidt bedre indsigt i elevernes eventuelle andre vanskeligheder. Dansklærerne følte sig allerede ved projektstart godt rustet på dette felt – men har alligevel oplevet at projektet har bidraget positivt til udviklingen af dette. Fra især matematik- og engelsklærerne var der ved projektstart endvidere et stort ønske om at få støtten ind i klassen, frem for at eleverne blev taget ud til specialundervisning, og mange lærere havde ved de afsluttende interview meget positive oplevelser med at have mentor med i klassens undervisning, dels fordi mentor både her og nu og inden timen kunne hjælpe med mange it-tekniske problemer, dels fordi mentors deltagelse frigav tid til læreren til at koncentrere sig om undervisningen – jf. figur 5. En dansklærer fortæller:

Det med at der er en, der gør det (hjælper med it), er en utrolig lettelse. Marianne siger: det skal du ikke tænke på, det skal jeg nok ordne. Det er en utrolig hjælp. Så kan jeg koncentrere mig om undervisningen.

Figur 5: Lærernes oplevelse af i hvor høj grad projektet har medvirket til udvikling af de specialpædagogiske anliggender

I det hele taget er det at have en ekstra hånd i klassen et udbredt ønskescenarie for de fleste lærere. Men det skal ikke være en hvilken som helst hånd. Det skal være én, der også kan faget. En matematiklærer siger:

Det er vigtigt, at det er en matematikkyndig lærer, som er der. Ellers kan det forvirre mere end det gavner.

Klasserummene er svære at ændre på – og det er et vilkår, som lærerne allerede ved projektstart gav udtryk for, at det måtte de leve med. Selvfølgelig kan der være en bærbar computer på et elevbord. Problemet er dels, at mentoreleverne er nødt til at sidde tæt på klasserummets stikkontakt, fordi computerens batteri ofte ikke rækker til mere end to timer ad gangen, dels at der også skal foregå meget andet i timen end læse-skriveopgaver, så eleven skal bruge bordpladsen til andet end computeren. En dansklærer fortæller:

Ofte lægger min undervisning ikke op til skrive/lytte-aktiviteter, så der får de ikke taget computeren frem.

Nogle elever har virkelig oplevet computeren som en gave, og de har udviklet sig både fagligt og personligt. I nogle klasser har de endda fungeret som it-spydspidser og ”oplært” kammerater - såvel læsesvage som elever uden læsevanskeligheder. Lærerne gav også eksempler på, at læsesvage elever – som ikke blev udvalgt til projektet – har medbragt egne computere og ”suget” læring og it-kompetencer ud af mentoreleverne.

En af mine elever har haft stort udbytte af projektet. Jeg havde regnet med, at eleven ville blive mere selvhjulpne – men jeg havde ikke forestillet mig, at projektet ville gøre så stor forskel.

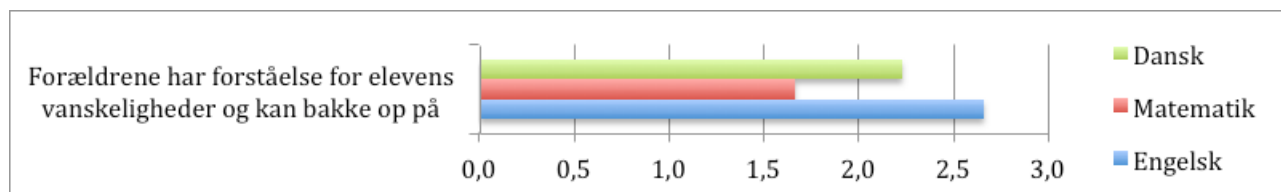
Andre elever har oplevet tildelingen af egen computer som endnu et nederlag. Et fysisk tegn på at de er anderledes. Oplevelsen er nok i høj grad afhængig af elevens personlighed. I en klasse med to mentorelever har den ene oplevet computeren som en gave – mens den anden har oplevet den som endnu et nederlag. Mange lærere gav udtryk for, at de elever, som ikke vil bruge computeren, måske skulle have den frataget, så andre elever, som også er i læsevanskeligheder, ville kunne få glæde af den.

Computeren virkede ikke inkluderende for en af mine elever. Eleven følte sig udstillet. Der var store startproblemer, fordi den hakkede meget ved oplæsning.

Forældrene

Såvel ved projekt start – som ved afslutningen af projektet, var der bred enighed blandt lærerne, at de elever, som har engagerede forældre som støtter deres barn på hensigtsmæssig vis, er betydelig lettere at undervise og inkludere, end børn af forældre, som ikke magter opgaven. Og det er et af de områder, hvor lærerne også generelt set er enige om, at projektet har haft effekt, jf. figur 6.

Figur 6: Lærernes oplevelse af i hvor høj grad projektet har medvirket til udvikling af forældrenes muligheder for at støtte deres barns skolegang

De fleste lærere giver dog udtryk for, at for de (relativt få) elever, som ikke har sådanne forældre, er det muligt at kompensere bl.a. via læringscafeerne, som blev udviklet i projektforløbet.

Det, der har givet pote, har været at fokusere på at gøre eleverne selvhjulpne i højere grad end at bruge kræfter på at lære forældrene at hjælpe deres børn. Lektiecafeerne har været en stor succes. Dem kunne vi sagtens bruge nogle flere af! Mange forældre kan ikke hjælpe børnene, når de kommer op på mellemtrinnet. De har simpelthen ikke færdighederne.

Men ikke alle er af samme mening:

Hvis forældrene ikke støtter, så kan vi ikke gøre noget som helst. Så arbejdet med forældrene er meget vigtig.

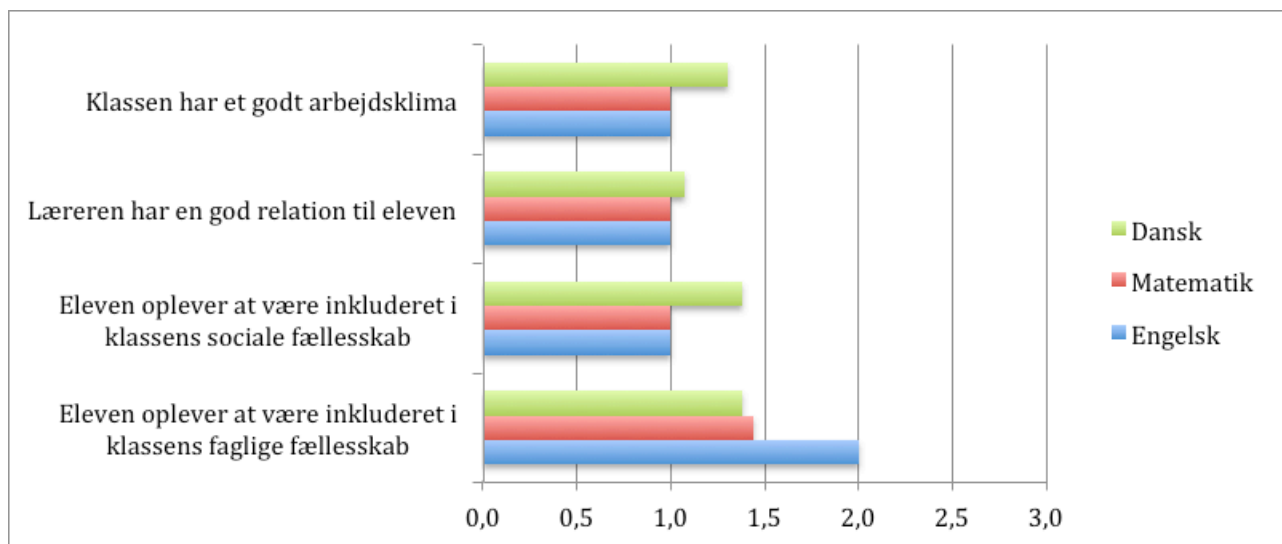
Der er på alle skoler gennemført kurser for forældre bl.a. i brug af CD-ORD. Det er lærernes indtryk, at de forældre, som har deltaget, har været meget begejstrede for tilbuddet.

Almenpædagogiske anliggender

Ved projektstart gav lærerne generelt udtryk for, at dette var et område, som de sagtens selv kunne magte. Og dette er da også det område, hvor lærerne har oplevet mindst effekt fra projektet. Men som det fremgår af figur 7 var der – især blandt engelsklærerne – en oplevelse af, at projektet alligevel har hjulpet eleverne til i højere grad at føle sig inkluderet i klassens faglige fællesskab.

Figur 7: Lærernes oplevelse af i hvor høj grad projektet har medvirket til udvikling af de almenpædagogiske anliggender

I interviewene kom også eksempler på, hvor stor betydning oplevelsen af inklusion i det sociale fællesskab har. Således måtte en af mentor eleverne skifte skole undervejs – ikke på grund af men på trods projektet. Skoleskiftet var alene relateret til elevens oplevelse af at være en del af det sociale fællesskab i klassen:

En af mine elever i projektet er nu flyttet til anden skole i kommunen. Ikke på grund af projektet – men af sociale årsager. Eleven var meget ked af, at computeren ikke kunne få lov at komme med til den nye skole. Eleven, brugte den meget aktivt i undervisningen og var rigtig godt hjulpet med den.

Ideer til nye projekter

Ved afslutningen af alle fokusgruppeinterview blev lærerne spurgt, om de havde ideer til, hvad der skulle tænkes på, hvis der skulle laves et nyt projekt målrettet inklusion af elever med svære læse- og skrivevanskeligheder i den almene undervisning. Forslagene er ikke blevet diskuteret ved møderne, de er herunder samlet i temaer.

It-relaterede spørgsmål

- Tablets til alle elever, så alle har it-baserede redskaber. Eleverne lærer nemlig utrolig meget af hinanden.
- It-udstyret skal være i orden. Og det skal være hurtigt og driftsikkert.
- Alle elever i klassen skulle lære at bruge CD-ORD.
- iPad til alle
- Adgang til mangfoldige redskaber

- Eleverne kan støttes på andre punkter end it. Har hørt om en læsekineselog. Det lyder spændende og tegner mod en mere helhedsorienteret tilgang,
- Hvis alle elever havde en tablet eller lign, så ville vi for alvor kunne bruge smartboard og alle de muligheder, som ligger elektronisk.
- Det kunne have været dejligt, hvis mulighederne i elevintra i højere grad blev inddraget i projektet.
- Det ville være smart, hvis eleverne havde en smartphone og en computer i et nyt projekt.
- Computerne skal være hurtige, de skal kunne komme hurtigt på nettet. Det ville være rart med ekstra stikkontakter i lokalet .. og forlængerledninger!

Forældrene

- Husk at fortælle forældrene inden projektstart, at de er meget vigtige medspillere.
- Hvorfor er der ikke en oplæsningsknap på elevintra?

Eleverne

- Elever, som er udvalgt til projektet, har mange andre vanskeligheder – ud over læse-og skrivevanskelighederne. Alle de andre vanskeligheder har fyldt rigtig meget. Man skal være mere skarp i udvælgelsen af elever.
- Hvis formålet er at løfte de mest udsatte elever, så er eleverne valgt rigtigt ud – men så skulle projektet have inddraget samtaler, terapi etc. med i projektet. Nogle af de mest udsatte elever har brug for en tredje person at tale med. Af og til undlader eleverne at fortælle om problemer til dansklæreren, fordi de ved, at så er man nødt til at tage det op i klassen.
- Man skal være skarpere på at udvælge eleverne, så det kun er de elever, som er motiverede for at deltage, som fik tilbuddet. De ville kunne rykkes. Mange af projekteleverne har så mange andre vanskeligheder, at det ikke er dette projekt – og denne form for hjælp – som har størst effekt på dem.

Mentorordning

- Der må ikke være så store mellemrum mellem møderne med mentor. Eleverne skal "pustes" i nakken, især i starten, så håndteringen af programmerne i højere grad bliver implementeret.
- Konsulentbistand på skolen, så man hurtigt kunne få hjælp.
- En særlig matematikfagkyndig tilknytted. Der mangler en matematikfaglig vinkel og sparring.
- Flere projekttimer i korte intensive forløb.
- Et tættere samarbejde med en fagkyndig person, der er der kontinuerligt, så der hurtigt kan følges op på det, vi havde talt om.
- Det ville være rart, hvis der var en man kunne kontakte og få hjælp til et projekt, når man har brug for det. Og som kunne være med til at starte projektet op.
- Det kunne være rart med at få en ekspert ud i klassen, som var ekspert i differentieret undervisning i engelsk. Og så kunne det fx være obligatorisk at der kom en ekspert ud til et aktionslæringsforløb fx i 5. klasse.
- Mere mentortid. Og meget gerne en mentor, som er på skolen til daglig.
- Der kunne med stor fordel være en mentor på skolen.
- Jeg har manglet resurser i lokalet i timerne.
- Det ville have været rart, hvis der var kommet en med ind i klassen, når de har lært noget nyt i læringscafeen. Så det blev sikret, at eleverne rent faktisk bruger de redskaber, som de har fået.

Planlægning af og indhold i nyt projekt

- Det ville have gavnet projektet hvis alt det med it – computere med acceptabel power, accespoint og kendskab til programmer – havde været på plads inden projektstart.
- Bedre muligheder for holddeling
- Det er svært at være klasselærer at skulle sige til de andre lærere, at de skal huske at inddrage hjælpemidler til eleverne.
- Hvis der skal startes et nyt projekt, skal det tages op i årgangstemaet, og alle skal være enige om at det er her vi sætter ind i fællesskab.
- Bedre planlægning, således at perioder er lagt ind fra skoleårets start.
- Tilbud om fagisolerede læringscafeer, så eleverne får hjælp fra en faglærer.
- Der skal være lydafsplayere i alle klasser.
- Støtte ind i klassen, så vi får færre elever i pr. voksne, så alle elever får bedre mulighed for at komme til orde. De dygtigste elever keder sig indimellem. De har brug for udfordringer på deres eget niveau.
- Projekt i højere grad rettet mod udskoling hvor der er større tekstmængder og mere målrettet mod fsa.
- Noget der kunne understøtte undervisningen i tekstforståelse.
- Det kunne være spændende at opbygge et lille bibliotek med noter om årstal, information om forfatterne osv. – som eleverne kan kigge i, hvis de lige mangler lidt forforståelse.
- Jeg kunne godt tænke mig der blev opbygget et ”sproglaboratorium” – et lokale, hvor eleverne så at sige kommer i sprogbad. Det er og bliver den bedste måde at lære et sprog på.
- Tolærerordning – det ville være fedt! Så ville eleverne i højere grad få mulighed for at komme til orde.
- Det ville være dejligt med flere timer til faget (engelsk), og meget gerne sammenhængende. Det tager tid at komme ind i et nyt sprog.

RESUME

Baggrund for fokusgruppeinterviewene

Nationalt Videncenter for Læsning, Professionshøjskolerne har ved pædagogisk konsulent Lis Pøhler gennemført fokusgruppeinterview både i forbindelse med hhv. igangsættelse og afslutning af Mentorprojektet. Fokusgruppeinterviewene er gennemført med dansk-, matematik- og engelsklærere fra projektelevernes klasser, dvs. 4.- 7. klassetrin. Oversigt over antal lærere, der har deltaget i interviewene fremgår af figur 1 og 2.

Interviewene skal ses som et supplement til de spørgeskemaundersøgelser, som projektets mentor, Marianne Frederiksen har gennemført. Spørgeskemaer og interview vil tilsammen kunne skabe et billede af lærernes erfaringer med og tanker om inklusion af elever med læse- og skrivevanskeligheder i undervisningen samt udviklingen af deres personlige og pædagogiske it-kompetencer ved projektets afslutning.

De semistrukturerede interview tog både ved projektstart og ved projektafslutning udgangspunkt i 13 udsagn om forudsætninger for en vellykket inklusion. Alle udsagn er klippet fra projektansøgningen. De 13 udsagn fremgår af figur 3. Ved den afsluttende interviewrunde blev lærerne dels bedt om at prioritere de 13 udsagn, dels bedt om at vurdere

i hvor høj grad projektet har medvirket til udvikling af de enkelte områder. De nedenstående afsnit opsummerer disse drøftelser.

It-relaterede spørgsmål

Engelsklærerne har i høj grad oplevet projektet som en løftestang i forhold til dette område – jf. figur 4. Matematik- og dansklærere har også oplevet løft men ikke i helt så udpræget grad.

Spørgsmål om skolernes it-udstyr – både for så vidt angår maskinpark og serverkapacitet – satte i samtlige interview gang i debatten. Alle har set det som helt afgørende, at der i kraft af projektet er skaffet mentorcomputere til alle projektelever. Dansklærerne ser i højere grad end matematik- og engelsklærerne adgangen til it-kompenserende hjælpemidler som en væsentlig forudsætning for at kunne inkludere elever med svære læse- og skrivevanskeligheder i undervisningen på mellemtrinnet. I matematik er der på mellemtrinnet endnu ikke så teksttunge opgaver. Her er udfordringen i lige så høj grad at forstå fagudtryk, ord og begreber. I engelsk er meget af undervisningen på mellemtrinnet målrettet lytning og samtale. Der var bred enighed om, at adgang til disse hjælpemidler vil være helt afgørende for vellykket inklusion i de ældste klassetrin.

Der var også bred enighed om, at mulighederne for adgang til it langt fra er optimale. De fleste lærere gav udtryk for, at de gerne ville have adgang til at anvende it i dagligdagen til *hele* klassen. Det ville dels åbne for mange muligheder i undervisningen, dels ville projektlevernes brug af computere ikke opleves som "værende anderledes", hvilket er tilfældet i dag. En generelt bedre tilgængelighed (for lærerne) til computere og smartboard, samt hurtigere computer til eleverne vil have stor betydning for udviklingen af undervisningen på dette område.

I et af interviewene blev det endvidere påpeget, at det er uhensigtsmæssigt, at der på lærercomputerne (i Tårnby Kommune) alene er adgang til *Libre Office*, mens der på elevcomputere (og mentorcomputere) er adgang til *Microsoft Office*, som de fleste elever også kender fra computeren i hjemmet. CD-ORD fungerer ikke umiddelbart sammen med *Libre Office*.

Specialpædagogiske anliggender

Generelt har lærerne oplevet, at projektet har medvirket til, at de har fået bedre indsigt i elevernes læse- og skrivevanskeligheder, og til en vis grad også lidt bedre indsigt i elevernes eventuelle andre vanskeligheder. Endvidere havde mange lærere meget positive oplevelser med at have mentor med i klassens undervisning, dels fordi mentor både her og nu og inden timen kunne hjælpe med mange it-tekniske problemer, dels fordi mentors deltagelse frigav tid til læreren til at koncentrere sig om undervisningen – jf. figur 5.

Klasserummene er svære at ændre på. Og selvfølgelig kan der være en bærbar computer på et elevbord. Problemet er dels, at mentoreleverne er nødt til at sidde tæt på klasserummets stikkontakt, fordi computernes batteri ofte ikke rækker til mere end to timer ad gangen, dels at der også skal foregå meget andet i timen end læse-skriveopgaver, så eleven skal bruge bordpladsen til andet en computeren.

Nogle elever har virkelig oplevet computeren som en gave, og de har udviklet sig både fagligt og personligt. I nogle klasser har de endda fungeret som it-spydspidser og "oplært" kammerater - såvel læsesvage som elever uden læsevanskeligheder. Lærerne gav også eksempler på, at læsesvage elever – som ikke blev udvalgt til projektet – har medbragt egne computere og "suget" læring og it-kompetencer ud af mentoreleverne.

Andre elever har oplevet tildelingen af egen computer som endnu et nederlag. Et fysisk tegn på at de er anderledes. Oplevelsen er nok i høj grad afhængig af elevens personlighed. I en klasse med to mentorelever har den ene oplevet computeren som en gave – mens den anden har oplevet den som endnu et nederlag. Mange lærere gav udtryk for, at de elever, som ikke vil bruge computeren, måske skulle have den frataget, så andre elever, som også er i læsevanskeligheder, ville kunne få glæde af den.

Forældrene

Lærerne har generelt set en positiv oplevelse af forældrekurserne, men desværre har ikke alle forældre taget mod tilbuddet – jf. figur 6. Såvel ved projekt start som ved afslutningen af projektet, var der bred enighed blandt lærerne, at de elever, som har engagerede forældre som støtter deres barn på hensigtsmæssig vis, er betydelig lettere at undervise og inkludere, end børn af forældre, som ikke magter opgaven. Der var dog også generel enighed om, at for de (relativt få) elever, som ikke har sådanne forældre, er det muligt at kompensere bl.a. via læringscafeerne, som blev udviklet i projektforsøget.

Almenpædagogiske anliggender

Ved projektstart gav lærerne generelt udtryk for, at dette var et område, som de sagtens selv kunne magte. Og dette er da også det område, hvor lærerne har oplevet mindst effekt fra projektet. Men som det fremgår af figur 7 var der og – især blandt engelsklærerne – en oplevelse af, at projektet alligevel har hjulpet eleverne til i højere grad at føle sig inkluderet i klassens faglige fællesskab.

Om mentorordningen generelt

De lærere, som selv aktiv har gjort brug af tilbuddet, har alle givet udtryk for tilfredshed med samarbejdet med mentor både i relation til det daglige arbejde og i forbindelse med projekter. Lærerne gav udtryk for at have lært meget af samarbejdet. Der blev i alle interviewene udtrykt ønske om at have en mentorlignende funktion på skolen, så der er hjælp ved hånden her og nu – og så der ikke går så lang tid mellem møderne. Lærerne ser dette som en god måde at udvikle undervisningen på.